

MINISTER
NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

DSW.WNP.051.28.2019.GS

Warszawa, dnia 14 sierpnia 2019 r.

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo z dnia 18 lipca 2019 r. (sygn. XI.815.29.2019.KK) w sprawie rozważenia wprowadzenia do programów nauczania przedmiotów poszerzających wiedzę studentów o zasady uniwersalnego projektowania pragnę przekazać następujące wyjaśnienia.

Z dniem wejścia w życie nowelizacji ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym*, tj. z dniem 1 października 2011 r. uczelnie uzyskały autonomię i swobodę realizacji kształcenia. Znowelizowana ustawa określiła standardy kształcenia, jako zbiór reguł kształcenia, jedynie na studiach przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela oraz zawodów, dla których wymagania dotyczące procesu kształcenia i jego efektów są określone w przepisach prawa Unii Europejskiej (m.in. zawodu architekta).

Kierunkiem studiów prowadzącym do uzyskania kwalifikacji związanych z tworzeniem środowiska zabudowanego jest przede wszystkim *architektura*. Minimalne treści programowe dla studiów na tym kierunku były dotychczas określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w *sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów weterynarii i architektury* (Dz. U. poz. 1233), w załączniku nr 2. W przepisach tych, wśród kwalifikacji uzyskiwanych przez absolwentów studiów pierwszego stopnia wymieniono m.in. umiejętność kształtowania środowiska człowieka zgodnie z jego potrzebami użytkowymi – z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych, zaś absolwentów studiów drugiego stopnia – umiejętność stosowania procedur opracowywania projektów obiektów architektonicznych z uwzględnieniem czynników społecznych, rozwiązywania problemów funkcjonalnych, użytkowych, budowlanych, konstrukcyjnych, inżynierskich i technologicznych w stopniu zapewniającym bezpieczeństwo i komfort użytkowania obiektów, w tym osobom niepełnosprawnym.

Jednocześnie dzieląc opinię Rzecznika Praw Obywatelskich, również przedstawioną w piśmie z dnia 8 grudnia 2012 r., odnoszącą się do potrzeby uwzględnienia koncepcji uniwersalnego projektowania w standardzie kształcenia przyszłych architektów, już na etapie opracowywania projektu nowego standardu kształcenia wprowadzono odpowiednie zapisy, zgodnie z którymi każdy absolwent kierunku architektura miałby znać i rozumieć zasady projektowania

uniwersalnego. Tematyka dostępności została zawarta w standardzie w grupie zajęć z Projektowania (grupa A), której przypisano największą liczbę godzin. Ostatecznie Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego rozporządzeniem z dnia 18 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu architekta (Dz. U. poz. 1359), wydanym w porozumieniu z Ministrem Inwestycji i Rozwoju, wprowadził następujące regulacje:

1) Po studiach pierwszego stopnia, w ramach szczegółowych efektów uczenia się:

- w zakresie wiedzy absolwent zna i rozumie m.in. zasady projektowania uniwersalnego, w tym ideę projektowania przestrzeni i budynków dostępnych dla wszystkich użytkowników, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami, w architekturze, urbanistyce i planowaniu przestrzennym, oraz zasady ergonomii, w tym parametry ergonomiczne niezbędne do zapewnienia pełnej funkcjonalności projektowanej przestrzeni i obiektów dla wszystkich użytkowników, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami (A.W4),

- w zakresie umiejętności absolwent potrafi m.in. wdrażać zasady i wytyczne projektowania uniwersalnego w architekturze, urbanistyce i planowaniu przestrzennym (A.U9).

2) Po studiach drugiego stopnia, w ramach szczegółowych efektów uczenia się:

- w zakresie wiedzy absolwent zna i rozumie m.in. zasady projektowania uniwersalnego, w tym ideę projektowania przestrzeni i budynków dostępnych dla wszystkich użytkowników, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami, w architekturze, urbanistyce i planowaniu przestrzennym, oraz zasady ergonomii, w tym parametry ergonomiczne niezbędne do zapewnienia pełnej funkcjonalności projektowanej przestrzeni i obiektów dla wszystkich użytkowników, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami (A.W5),

- w zakresie umiejętności absolwent potrafi m.in. wdrażać zasady i wytyczne projektowania uniwersalnego w architekturze, urbanistyce i planowaniu przestrzennym (A.U15).

3) Po jednolitych studiach magisterskich, w ramach szczegółowych efektów uczenia się:

- w zakresie wiedzy absolwent zna i rozumie m.in. zasady projektowania uniwersalnego, w tym ideę projektowania przestrzeni i budynków dostępnych dla wszystkich użytkowników, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami, w architekturze, urbanistyce i planowaniu przestrzennym, oraz zasady ergonomii, w tym parametry ergonomiczne niezbędne do zapewnienia pełnej funkcjonalności projektowanej przestrzeni i obiektów dla wszystkich użytkowników, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami (A.W5),

- w zakresie umiejętności absolwent potrafi m.in. wdrażać zasady i wytyczne projektowania uniwersalnego w architekturze, urbanistyce i planowaniu przestrzennym (A.U15).

Wskazane powyżej efekty uczenia się uczelnie są obowiązane uwzględnić w programach studiów na kierunku *architektura* rozpoczynających się od roku akademickiego 2020/2021. W roku akademickim 2019/2020 uczelnie mogą organizować kształcenie na podstawie regulacji określonych w załączniku nr 2 rozporządzenia, które pozostają w korelacji do dotychczasowych unormowań zawartych w standardzie kształcenia dla kierunku architektura określonym w rozporządzeniu z dnia 29 września 2011 r.

W odniesieniu do innych kierunków studiów, takich jak np. budownictwo, urbanistyka, architektura wnętrz, informatyka, wzornictwo, wzornictwo przemysłowe Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie posiada kompetencji do określenia modelowego kształcenia w postaci standardów kształcenia. Jak wyjaśniono powyżej, uczelnie samodzielnie kształtują swoją ofertę dydaktyczną oraz programy studiów. Jednocześnie uczelnie mają możliwość uzupełnienia treści programowych dodatkowymi elementami, tak aby każdy student osiągnął zakładane efekty uczenia

się. Nie ma wobec tego przeszkód, aby studia były wzbogacone o istotne, z punktu widzenia wszystkich użytkowników projektowanych obiektów – także osób z niepełnosprawnościami, zasady uniwersalnego projektowania. Treści te mogą być również realizowane przez uczelnie w ramach studiów podyplomowych. Decyzje w tym zakresie mieszczą się w sferze autonomii uczelni. Władze uczelni decydują również o stopniu szczegółowości tych treści i ich fakultatywności.

Podzielim stanowisko Pana Rzecznika, iż za kluczowe należy uznać stosowanie w praktyce zasad uniwersalnego projektowania. Jednakże Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie posiada narzędzi do zapewnienia właściwej implementacji wiedzy zdobytej podczas studiów. Istotną kwestią w tym zakresie jest wypracowanie odpowiednich regulacji w prawie budowlanym, zgodnie z którymi wszystkie nowe inwestycje budowlane musiałyby spełniać warunki dostępności i być projektowane tak, aby każdy mógł z łatwością z nich korzystać. Obecne prawo budowlane uwzględnia dostępność nowych budynków dla osób z niepełnosprawnościami, ale nie wymaga stosowania zasad uniwersalnego projektowania. W efekcie projektowane budynki są nieprzyjazne dla osób, dla których pokonanie barier architektonicznych jest utrudnione lub niemożliwe.

Wydaje się zatem, że bez systemowych uregulowań prawnych zobowiązujących podmioty sektora budowlanego do stosowania zasad uniwersalnego projektowania, wiedza i umiejętności zdobyte podczas studiów pozostaną bezużyteczne.

Przekazując powyższe wyjaśnienia, do pisma załączam również informację przedstawioną przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w zakresie dotyczącym udziału w Programie Rządowym Dostępność Plus.

Z wyrazami szacunku

**z up. Ministra
Podsekretarz Stanu
Sebastian Skuza**

*/ – podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym /*

Zał.

Informacja Narodowego Centrum Badań i Rozwoju o udziale w programie Dostępność Plus.

Informacja o realizacji Programu Dostępność Plus przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

NCBR dostrzega potrzebę wsparcia oraz zapewnienia swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach. Dlatego też w ofercie NCBR znajdują się programy ukierunkowane na rozwój technologii i rozwiązania przyczyniających się do wzrostu aktywności prac badawczo-rozwojowych w kompleksowym ujęciu tematyki dostępności.

NCBR realizuje wsparcie dla prac badawczo-rozwojowych wpisujących się w założenia Rządowego Programu Dostępność Plus poprzez program „Szybka Ścieżka dla projektów realizujących Program Dostępność Plus w ramach Poddziałania 1.1.1 „Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa” Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój.

Konkurs „Szybka Ścieżka” (nr 3/1.1.1/2019) dla projektów realizujących Program Dostępność Plus, został ogłoszony 28 lutego 2019 r. i był pierwszym konkursem skierowanym tylko do wnioskodawców, którzy planują stworzenie produktu lub technologii lub dostosowanie istniejących już produktów i usług istotnie przyczyniających się do zwiększenia dostępności dla osób z ograniczeniami funkcjonalnymi (fizycznymi lub poznawczymi) lub do potrzeb osób niepełnosprawnych. „Dostępność” rozumiana jest jako zniesienie jednej lub więcej barier w otoczeniu ww. osób (przestrzeni fizycznej, rzeczywistości cyfrowej, systemów informacyjno-komunikacyjnych, produktów, usług). W efekcie rezultat projektu powinien pozwolić ww. osobom na funkcjonowanie w otoczeniu na zasadzie równości z innymi.

Konkurs, realizowany w ramach poddziałania 1.1.1. Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa, skierowany był do przedsiębiorstw, konsorcjów przedsiębiorstw, konsorcjów naukowo-przemysłowych. Dofinansowane mogą być tylko projekty realizowane poza woj. mazowieckim (kategoria regionów słabiej rozwiniętych). Na konkurs przeznaczono 50 000 000 PLN. Dofinansowanie w konkursie można uzyskać na realizację badań przemysłowych, prac rozwojowych (obowiązkowych w projekcie) oraz prac przedwdrożeniowych, których rezultatem ma być innowacja nakierowana na zaspokojenie specyficznych potrzeb osób z ograniczeniami funkcjonalnymi. Konkurs podzielony był na trzy miesięczne rundy. Wnioski można było składać od 1 kwietnia do 1 lipca 2019 r. W ramach konkursu zostało złożonych łącznie 21 wniosków. Wnioskowane dofinansowanie kształtuje się na poziomie 75 808 736,18 zł, natomiast całkowita wartość projektów wynosi 101 166 743,61 zł, wykorzystanie alokacji - 151,6%. Obecnie trwa proces oceny złożonych wniosków.

W odniesieniu do powyższego oraz mając na uwadze kluczowe znaczenie podniesienia jakości i zapewnienia niezależności życia dla osób o szczególnych potrzebach, w tym osób starszych i osób z trwałymi lub czasowymi ograniczeniami w mobilności i percepcji, Centrum w projekcie Planu

Działalności NCBR na 2019 rok uwzględniło również do uruchomienia „Program badań nad dostępnością – rzeczy są dla ludzi” w ramach programu rządowego Dostępność Plus. Działaniem, które jest planowane do realizacji przez Centrum jest utworzenie krajowego programu finansowania badań z zakresu dostępności wspierającego badania nad zaprojektowaniem ergonomicznych i efektywnych kosztowo metod dostosowywania produktów do specyficznych potrzeb użytkowników oraz zastosowaniem nowych technologii (np. aplikacje komputerowe służące do nauki programowania dla osób z niepełnosprawnościami do alternatywnej komunikacji). Program ma być w całości finansowany z dotacji celowej, budżet programu został zaplanowany na poziomie 40 mln zł.

Uruchomienie ww. programu uzależnione będzie od wyników oceny projektów złożonych w ramach „szybkiej ścieżki” – Dostępność Plus oraz publikacji ostatecznych list rankingowych wniosków rekomendowanych do dofinansowania. Obecnie trwa analiza zasadności jego uruchomienia.

Ponadto, NCBR jako Instytucja Pośrednicząca dla Osi III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020, ogłosiło w ramach Działania 3.5 Kompleksowe programy szkół wyższych Konkurs nr POWR.03.05.00-IP.08-00 DOS/19 „Uczelnia dostępna” dotyczący realizacji działań mających na celu likwidację barier w dostępie do kształcenia na poziomie wyższym. Nabór wniosków prowadzony był w okresie od 15 kwietnia 2019 r. do 28 czerwca 2019 r. Obecnie trwa ocena złożonych wniosków. Alokacja na konkurs wynosi 200 mln zł.

Projekt złożony w konkursie ma przewidywać wsparcie zmiany organizacyjnej i podnoszenie świadomości i kompetencji kadry uczelni z zakresu niepełnosprawności poprzez realizację działań mających na celu zapewnienie przez uczelnię dostępności komunikacyjnej, administrowanych stron internetowych, narzędzi informatycznych, procedur kształcenia w kształceniu na poziomie wyższym, wprowadzenie do programów kształcenia modyfikacji zapewniających ich dostępność dla studentów z niepełnosprawnościami oraz działań z zakresu dostępności architektonicznej. Działania realizowane w projekcie muszą prowadzić do osiągnięcia modelu uczelni dostępnej, właściwego dla danej uczelni ze względu na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Projekt, na wszystkich jego etapach kluczowych dla prawidłowego wdrażania działań służących zapewnieniu dostępności na uczelni jest realizowany w sformalizowanej współpracy ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami.